

واقعیتی که قربانی جنگ روایت‌ها شده است

یکی از پیچیده‌ترین میدان‌های نبرد در جهان اسلام، میدان نبرد نظامی نیست؛ بلکه میدان «روایت‌ها» است. دشمنان امت اسلامی سال‌هاست دریافته‌اند که برای ایجاد شکاف میان مسلمانان، نیازی به خلق اختلافات جدید ندارند؛ بلکه کافی است تصویر هر مذهب را در ذهن پیروان مذهب دیگر تحریف کنند. از همین رو، یکی از مؤثرترین ابزارهای جنگ فرقه‌ای، تولید «شناخت‌های نادرست» و «سوء تفاهم‌های برنامه‌ریزی‌شده» درباره باورهای مذاهب اسلامی است.

در این چارچوب، از یک سو تلاش می‌شود شیعه در نگاه بسیاری از اهل سنت، مذهبی معرفی شود که نسبت به اهل بیت(ع) دچار غلو، افراط یا حتی شرک است؛ در حالی که اعتقادات رسمی امامیه هیچ‌گاه چنین برداشتی را تأیید نکرده و همواره بر توحید ناب و بندگی خداوند تأکید داشته است.

در سوی دیگر نیز، جریان‌هایی می‌کوشند در میان شیعیان چنین القا کنند که اهل سنت اساساً دشمن اهل بیت پیامبر(ص) هستند و نسبت به خاندان رسول خدا(ص) محبت و اعتقادی ندارند. این تصویر نیز، همانند تصویر نخست، فاصله‌ای جدی با واقعیت تاریخی و حدیثی دارد و بیش از آنکه ریشه در منابع

معتبر اسلامی داشته باشد، محصول جنگ روانی و روایت‌سازی‌های فرقه‌گرایانه است.

واقعیت آن است که محبت اهل‌بیت(ع)، سرمایه‌ای مشترک در میان مسلمانان است. اگرچه مذاهب اسلامی درباره جایگاه امامت، مرجعیت دینی و برخی مباحث کلامی اختلاف نظر وجود دارد، اما اصل محبت، احترام و تکریم اهل‌بیت پیامبر اکرم(ص) از مشترکات بزرگ جهان اسلام به شمار می‌آید؛ مشترکی که اگر به درستی شناخته و معرفی شود، می‌تواند به جای آنکه منشأ اختلاف باشد، به یکی از مهم‌ترین پایه‌های تقریب مذاهب اسلامی تبدیل گردد.

مطالعه منابع حدیثی اهل سنت به روشنی این حقیقت را نشان می‌دهد. در اکثریت صحاح سته، باب‌هایی مستقل درباره فضایل امیرالمؤمنین علی(ع)، حضرت فاطمه زهرا(س)، امام حسن(ع)، امام حسین(ع) و دیگر فضائل اهل‌بیت(ع) وجود دارد. برای نمونه، در صحیح مسلم از پیامبر اکرم(ص) نقل شده است:

«فاطمة بضعةٌ منّی، یؤذینی ما آذاها.»

«فاطمه پاره تن من است؛ هر آنچه او را بیازارد، مرا آزرده است.»

این روایت، تنها یکی از ده‌ها حدیثی است که در معتبرترین منابع حدیثی اهل سنت درباره منزلت اهل‌بیت(ع) نقل شده است.

همچنین بسیاری از دانشمندان اهل سنت، محبت اهل‌بیت را از نشانه‌های ایمان دانسته‌اند. زمخشری در الکشاف حدیث مشهور پیامبر اکرم(ص) را نقل می‌کند که فرمود:

«ألا ومن مات علی حبّ آل محمد مات شهیداً...»

و حافظ سلیمان قندوزی نیز از رسول خدا(ص) نقل می‌کند:

«معرفة آل محمد براءةٌ من النار، وحبّ آل محمد جوازٌ علی الصراط، والولاية لآل محمد أمانٌ من العذاب.»

صرف‌نظر از بحث‌های سندی و کلامی درباره برخی روایات، آنچه اهمیت دارد این است که اصل فضائل

اهل بیت و جایگاه محبت آنان، در بخش مهمی از میراث حدیثی و تفسیری اهل سنت حضوری آشکار دارد.

این حقیقت تنها در نقل حدیث خلاصه نمی‌شود. طی قرون مختلف، ده‌ها اثر مستقل درباره فضایل اهل بیت(ع) و به‌ویژه امیرالمؤمنین علی(ع) توسط دانشمندان اهل سنت تألیف شده است. آثاری همچون الخصائص النسائی، فرائد السمطين جویی شافعی، جواهر المطالب فی مناقب الإمام علی باعونی، مناقب الإمام علی محمد بن سلیمان کوفی و ده‌ها کتاب دیگر، تنها بخشی از این میراث علمی را تشکیل می‌دهند. وجود چنین آثاری نشان می‌دهد که محبت اهل بیت(ع) نه یک استثنا، بلکه بخشی از سنت علمی و فرهنگی بخش قابل توجهی از اهل سنت بوده است.

البته باید واقع بین بود. جهان اهل سنت همانند جهان تشیع، یک مجموعه کاملاً یکدست نیست. میان مکاتب فقهی، مدارس حدیثی و جریان‌های فکری اهل سنت، در میزان و نحوه ابراز محبت نسبت به اهل بیت(ع) تفاوت‌هایی وجود دارد. برای مثال، بسیاری از پژوهشگران معتقدند که در میان مذاهب چهارگانه، شافعیان به دلیل میراث علمی امام شافعی و آثار فراوان دانشمندان این مکتب، پیوند عاطفی و علمی برجسته‌تری با فضائل اهل بیت(ع) داشته‌اند. با این حال، این تفاوت‌ها نباید اصل مشترک محبت اهل بیت را تحت الشعاع قرار دهد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز بارها بر همین واقعیت تأکید کرده‌اند و از تعبیر دقیق «اهل سنت» محب اهل بیت» استفاده نموده‌اند. ایشان در سفر به استان کردستان و نیز در سخنان متعدد دیگر، تصریح کرده‌اند که محبت اهل بیت در سراسر جهان اسلام امری عمومی است و هر کس به کشورهای اسلامی سفر کند، جلوه‌های این محبت را در زیارتگاه‌های منسوب به اهل بیت، در اشعار، ادعیه، آثار علمی و فرهنگ عمومی مسلمانان مشاهده خواهد کرد. ایشان همچنین یادآور شده‌اند که حتی برخی از پژوهشگران معاصر اهل سنت، در آثار علمی خود به روشنی اثبات کرده‌اند که مقصود از «اهل بیت» در آیات و روایات، حضرت علی، حضرت فاطمه، امام حسن و امام حسین علیهم‌السلام هستند.

از این رو، یکی از مهم‌ترین وظایف مراکز علمی، رسانه‌های دینی و نهادهای تقریبی، اصلاح این سوء برداشت‌های تاریخی است. تقریب مذاهب، به معنای حذف اختلافات اعتقادی نیست؛ بلکه به معنای شناخت صحیح یکدیگر و جلوگیری از داوری بر اساس تبلیغات و تصویرسازی‌های نادرست است. هر اندازه مسلمانان منابع اصیل یکدیگر را بیشتر بشناسند، روشن‌تر خواهند دید که بسیاری از آنچه به عنوان عامل دشمنی معرفی شده، در حقیقت از مشترکات بزرگ امت اسلامی است.

امروز بیش از هر زمان دیگر، جهان اسلام نیازمند بازخوانی منصفانه میراث مشترک خود است. محبت اهل بیت(ع) یکی از مهم ترین این مشترکات است؛ سرمایه ای که اگر از غبار سوء تفاهم ها و روایت های تحریف شده بیرون آید، می تواند نه تنها زمینه ساز همدلی میان شیعه و سنی باشد، بلکه الگویی برای مقابله با پروژه های تفرقه افکنانه ای گردد که وحدت امت اسلامی را هدف گرفته اند.